

Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Kompletterande arkeologisk utredning vid hållristningar och stenåldersboplatser

Erik Vajking

Kulturlandskapet rapporter 2022:6

Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Kompletterande arkeologisk utredning vid hällristningar
och stenåldersboplats

Erik Vajking

Administrativa uppgifter

Fastighet: Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken, Tanums kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut datum /dnr: 2022-03-08 / 431-2955-2022

Uppdragsnummer (Fornsök): 202200235

Uppdragsgivare: Kämpersvik Mark AB

Fältarbetsperiod: 2022-03-21 - 2022-03-22

Projektnummer: 22051

Projektansvarig: Stig Swedberg

Fältansvarig: Andreas Toreld

Övrig personal: Erik Vajking

För personalens meriter hänvisas till Kulturlandskapets hemsida.

Underkonsulter: Tanums Maskinstation

Utredningsområdets storlek: Cirka 1470 m²

Belägenhet i SWEREF 99 TM: Norr 6507620 m, Öst 285590 m

Höjd över havet: 20-25 meter

Digitalt dokumentationsmaterial: Mätfiler (ssf), fotografier (jpg), beskrivningar (odt och ods).

Digitalt dokumentationsmaterial förvaltas av Kulturlandskapet.

Fynd: Har ej omhändertagits.

Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken, Tanums kommun, Västra Götalands län

Kompletterande arkeologisk utredning vid hållristningar och stenåldersboplatser

Kulturlandskapet rapporter 2022:6

© Kulturlandskapet 2022

Författare: Erik Vajking

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen.

Omslagsbild framsida: Norra delytan av utredningsområdet. Erik mäter in hållristning L1967:3274. Foto mot öst.

Bild baksida: Översikt av två hållar som avtorvades inom norra delytan av utredningsområdet. Foto mot norr.

Orienteringskarta: Framställd av Kulturlandskapet med data från QGIS samt Länsstyrelsen i Västra Götaland.

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av uppdragsgivaren.

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Kulturlandskapet med data från Lantmäteriet.

Upphovsrätt: Om inget annat anges enligt Creative Commons licens CC BY.

Redigering och layout: Andreas Hansen, Omland Form och Fotografi

Sökord: Bohuslän, hållristning, boplatser, flinta

Kulturlandskapet

Ekelidsvägen 5

457 40 FJÄLLBACKA

www.kulturland.se

kontakt@kulturland.se

Innehåll

Sammanfattning	5
Del 1 Inledning	
Syfte	7
Utredningsområdet	7
Tidigare undersökningar	7
Metod	7
Del 2 Utredningsresultat	
Schakt	9
Fynd	9
Hällristningar	9
Del 3 Tolkning och antikvarisk bedömning	
Tolkning	13
Antikvarisk bedömning	13
Värdering av måluppfyllelsen	13
Förslag på ytterligare åtgärder	13
Lagstiftning	13
Bilagor	17
1 - Schakt	18
2 - Lämningar	18

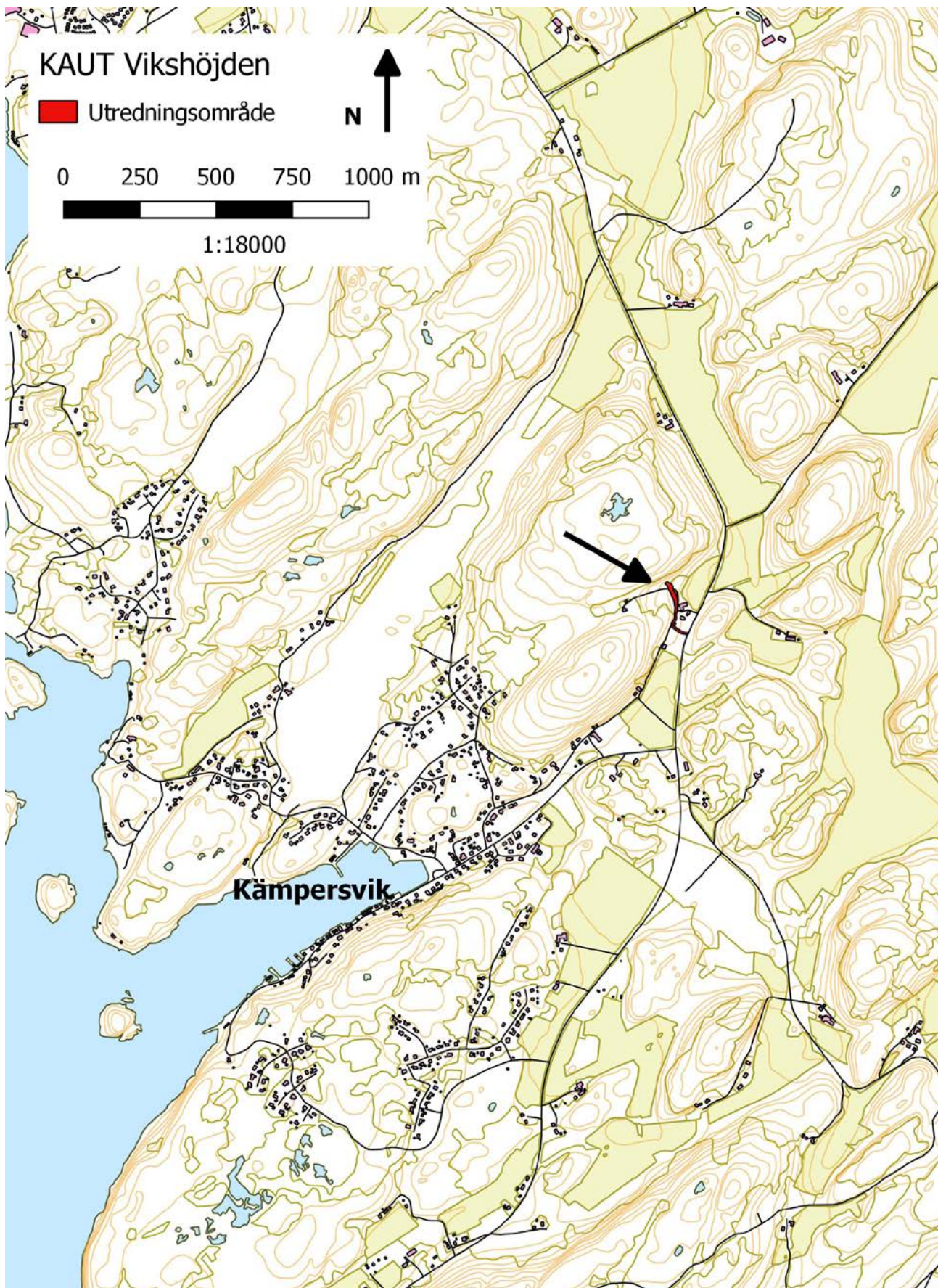

Illustration 1. Kartan visar utredningsområdets belägenhet nordost om Kämpersvik. Källa Lantmäteriet.

Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken och kommun, Västra Götalands län

Kompletterande arkeologisk utredning vid hällristningar och stenåldersboplatser

Sammanfattning

Med anledning av planerad vägsträckning har Kulturlandskapet utfört en kompletterande utredning för att avgöra om fornlämningar berörs av ändrad anslutningsväg för detaljplan Kämpersvik.

Fältarbetet inleddes med en hällristningsinventering av hela utredningsområdet. Tre större berghällar avtörvades i norra delen.

Därefter togs åtta schakt upp. Inom schakten framkom fåtaliga fynd, nästan samtliga i de tjocka matjordslagren i södra delen av utredningsområdet. Fynden utgjordes av nio flintor i form av ett spån, fem avslag och två övrigt slag-na.

Som en följd av utredningen har den tidigare kända hällristningen L1967:3274 justerats i KMR. Dess korrekta placering är 8 meter sydväst om den tidigare markeringen. Bedömningen som fornlämning kvarstår.

Boplatsen L1967:3677 söder om utredningsområdet har inte någon utbredning inom utredningsområdet. Tidigare begränsning kvarstår oförändrad.

De två nyupptäckta historiska ristningarna L2022:1722 och L2022:1723 har registrerats som övriga kulturhistoriska lämningar.

Kulturlandskapet anser att samtliga berörda lämningar i första hand ska tillåtas kvarligga. Om hällristningen L1967:3274 berörs av framtida exploateringar bör denna undersökas vidare. Vad gäller de historiska ristningarna, L2022:1722

och L2022:1723, bedöms redan gjord dokumentation vara tillräcklig. I övrigt bedöms inga ytterligare antikvariska åtgärder krävas.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

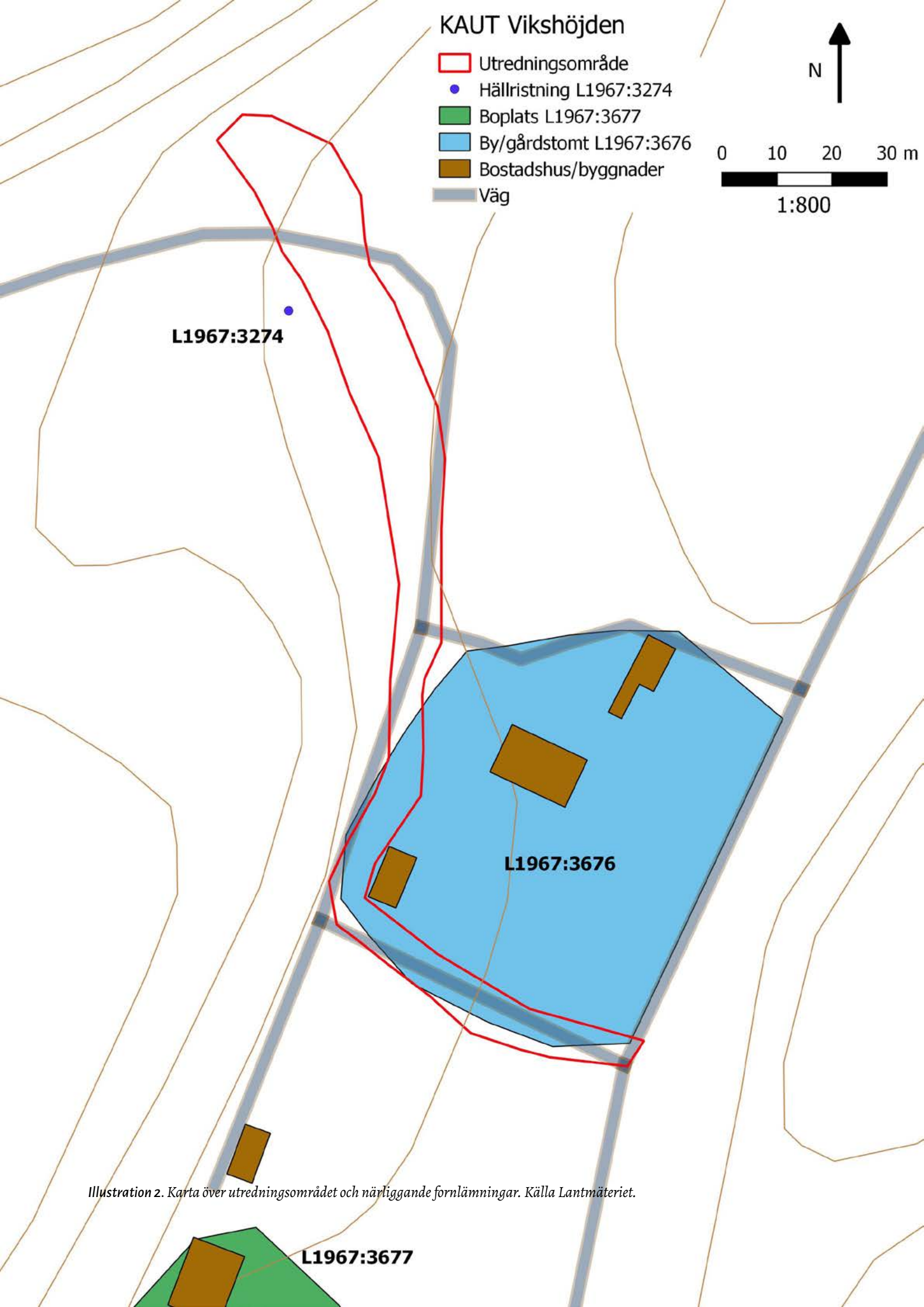
Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

KAUT Vikshöjden

- Utredningsområde
- Hällristning L1967:3274
- Boplats L1967:3677
- By/gårdstomt L1967:3676
- Bostadshus/byggnader
- Väg

0 10 20 30 m
1:800

L1967:3274

L1967:3676

L1967:3677

Illustration 2. Karta över utredningsområdet och närliggande fornlämningar. Källa Lantmäteriet.

Del 1 Inledning

Syfte

Syftet med den kompletterande arkeologiska utredningen var att avgöra om fornlämningar berördes av ändrad anslutningsväg för detaljplan Kämpersvik. Utredningen omfattade dessutom inmätning/utsättning av hällristningen L1967:3274 i norra delen av utredningsområdet, samt att om möjligt antikvariskt bedöma och avgränsa bopplatsen L1967:3677 belägen söder om utredningsområdet.

Beslut om arkeologisk utredning fattades enligt 2 kap 11 och 14 §§ kulturmiljölagen.

Utredningsområdet

Utredningsområdet är beläget strax nordöst om Kämpersvik, *illustration 1*. Utredningsområdet utgörs främst av befintlig väg med omgivande ytor med ett något större skogsparti i norr väster om vägen, *illustration 2*. Skogspartiet sluttar mot öst och består främst av bevuxna berghällar med enstaka delvis blöta mjukmarkspartier.

Strax väster om norra delen av utredningsom-

rådet finns hällristningen L1967:3274, bestående av sex skålgropar. Utredningsområdets södra del angränsar till bytomt/gårdstomt L1967:3676 samt åkermark.¹

Tidigare undersökningar

År 2018 utförde Kulturlandskapet en arkeologiska utredning steg 1 inom fastigheterna Vik 1:105 och Vik 1:99 inom nordligaste delen och strax norr om aktuellt utredningsområde. Även denna utredning utfördes med anledning av detaljplan Kämpersvik. Vid utredningen registrerades tre hägnader i form av stengärdesgårdar, två gränsmärken, samt fyra småindustriområden bestående av mindre eller större stenbrott. En lämning, som enligt KMR bedömdes som torkram för bränntrö, delundersöktes för att bedöma lämningens status.²

Metod

En hällristningsinventering utfördes inom hela utredningsområdet. I den norra delen av utred-

¹ KMR

² Toreld 2019

Illustration 3. Den största hällen i utredningsområdets nordvästra del. Erik mäter in hällytan. Foto mot sydväst.

Illustration 4. Andreas söker efter hållristningar på en av de avtorvade hållarna. Foto mot sydväst.

ningsområdet torvades tre hållar av med maskin, *illustration 3*. Därefter sopades hållarna rena och avsöktes efter hållristningar, *illustration 4*. Framkomna hållristningar ritades in med krita för att tydliggöra motiven. Hållristningsinventeringen utfördes av Andreas Toreld.

Fornlämningen L1967:3274 besiktigades och mättes in. Området runt denna markerades med fornlämningsband inför planerad exploatering.

Schakt togs upp med grävmaskin inom skogs-

partiet i norra delen samt inom åkermarken i söder.

Kulturlämningar och schakt mättes in med RTK-GPS, beskrevs och fotograferades. Lagerföljden i schakt dokumenterades med beskrivning och fotografi. Arbetet dokumenterades löpande genom fotografering.

Utredningen utfördes av Andreas Toreld och Erik Vajking under två dagar i mars. Vädret var soligt och delvis varmt vilket lämpade sig särskilt för hållristningsinventering.

Del 2 Utredningsresultat

Schakt

Inom utredningsområdet togs sammanlagt åtta schakt upp, *Bilaga 1 och illustration 7*. Två schakt togs upp inom skogspartiet i norr strax öster om berghällarnas fot och nedanför de avtorvade hällarna. Schakten var 3,5 meter långa och 1,2 meter breda med ett djup av 0,4-0,5 meter. Lagerföljden bestod främst av lerig silt med ett djup av 0,3-0,4 meter. Därunder framkom inom schakt 1 ett siltigt lerlager och i schakt 2 ett ljusgrått lerlager, *illustration 5*.

Inom åkermarken togs sex schakt upp längs infartsvägen, *illustration 6*. Schakten var 3,5 meter långa och 2,2-2,5 meter breda med ett djup av 0,4-0,85 meter. Lagerföljden bestod av tjocka matjordslager om cirka 0,4-0,8 meter, följt av ljusbrun finsand i schakt 5 och 6, och snäckskalssand i schakt 3-4 och 7-8, *illustration 8*.

Schakt 6 och 7 söder om infartsvägen togs upp som ett långschakt för att studera om lagerföljden var naturlig eller var påverkad av täkt. Härvid noterades ingen tydlig övergång mellan snäckskalssand och ljusbrun finsand. I schakt 8 däremot noterades en tydlig övergång där ljusbrun grovsand övergick till grå snäckskalssand i schaktets östra kant.

Fynd

Fynd framkom endast i schakten inom den södra delen av utredningsområdet. Nästan samtliga fynd framkom i matjordslagren, förutom ett flintavslag i ett underliggande sandlager i schakt 7, *Bilaga 1*. I matjordslagret framkom flintor bestående av ett spån, fem avslag samt tre övrigt slagna flintor. Samtliga fynd kvarlämnades i respektive schakt.

Hällristningar

Den tidigare kända hällristningen L1967:3274 befanns vara felinprickad i KMR. Fornlämning-

Illustration 5 (ovan höger). Schakt 2 strax nedanför en av de avtorvade hällarna i norra delen av utredningsområdet. Schaktet var mycket lerigt. Foto mot söder. Illustration 6 (höger). Södra delytan av utredningsområdet med infartsvägen i bakgrunden. Erik mäter in schakt 10. Foto mot öst.

KAUT Vikshöjden

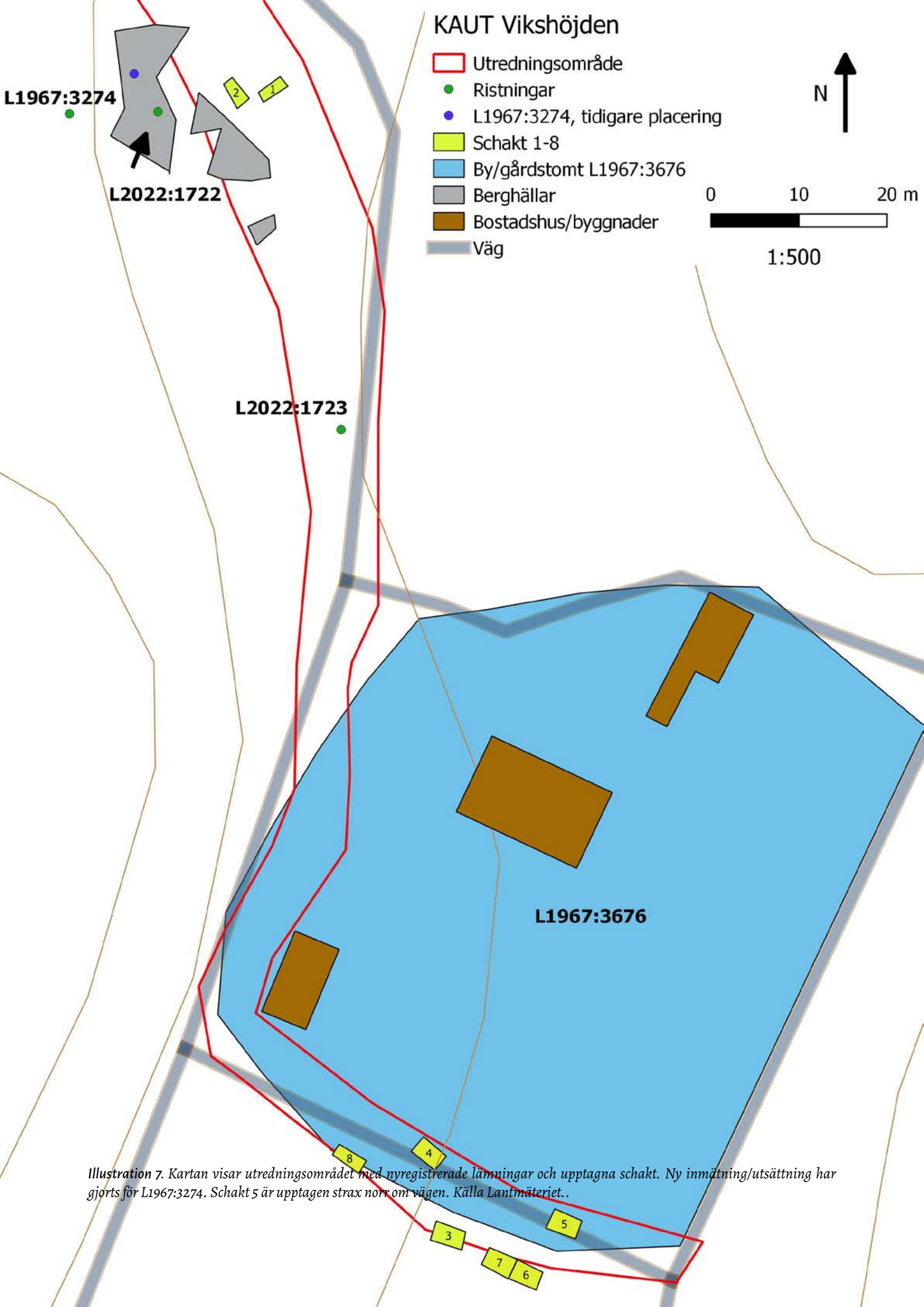

Illustration 7. Kartan visar utredningsområdet med nyregistrerade lämningar och upptagna schakt. Ny inmätning/utsättning har gjorts för L1967:3274. Schakt 5 är upptagen strax norr om vägen. Källa Lantmäteriet..

Illustration 8 (ovan vänster). Profil i schakt 8. Lagerföljden bestod av ett mäktigt matjordslager på cirka 0,8 meter. Därunder kom snäckskalssand. Foto mot norr. Illustration 9 (ovan höger). Den nypptäckta sentida ristningen L2022:1722 som påträffades på håll 1 strax utanför utredningsområdet. Foto mot väst.

Illustration 10. Den nypptäckta sentida ristningen L2022:1723 strax söder om skogspartiet i norra delytan av utredningsområdet. Foto mot nordväst.

ens korrekta placering är 8 meter åt sydväst från den tidigare markeringen. Detta har justerats i KMR, samt framgår av karta *illustration 7*.

Två sentida ristningar påträffades. Vid foten av en östsluttande granithäll, strax väster om infartsvägen och by/gårdstomten L1967:3676, är året "1906" inristat. Ristningen är 0,2 x 0,1 meter stor i nord-sydlig riktning, och siffrorna är cirka 0,1 meter höga och djupt ristade med

metallverktyg, *illustration 10*. Strax väster om den norra delen av utredningsområdet, på stor östsluttande granithäll, finns inristat "18P6" och därunder (troligen) "CAMC" understruket med linje. Bokstäverna "CAMC" är svårtolkade. Ristningen är 0,7 x 0,5 meter i nord-sydlig riktning. Texten är cirka 0,15 meter hög och ristad med metallverktyg, *illustration 9*.

Del 3 Tolkning och antikvarisk bedömning

Tolkning

Hällristningar

Två sentida ristningar påträffades, L2022:1722 samt L2022:1723, daterade 1896 respektive 1906. Platsen för den förhistoriska hällristningen L1967:3274 har justerats.

Södra utredningsområdet

Det södra utredningsområdet har under senare delen av neolitikum varit en sandstrand med bankar av snäckskal. Lagerföljden i schakt 6-7 visar att någon skalgrustäkt sannolikt inte ägt rum.

Boplatsen L1967:3677 har ingen utbredning inom utredningsområdet.

Antikvarisk bedömning

Boplatsen L1967:3677 bedöms inte ha någon utbredning inom utredningsområdet. Tidigare begränsning kvarstår oförändrad.

Platsen för den förhistoriska ristningen L1967:3274 har justerats i KMR, korrekt placering är 8 meter sydväst om den tidigare markeringen. Bedömningen som fornlämning kvarstår.

De två historiska ristningarna, L2022:1722 och L2022:1723, har registrerats som övriga kulturhistoriska lämningar.

Värdering av måluppfyllelsen

Utredningen genomfördes enligt plan.

Förslag på ytterligare åtgärder

Kulturlandskapet anser att samtliga berörda lämningar i första hand ska tillåtas kvarligga.

Om hällristningen L1967:3274 berörs av framtida exploateringar bör denna undersökas vidare. Vad gäller de historiska ristningarna, L2022:1722 och L2022:1723, bedöms redan gjord dokumentation vara tillräcklig. I övrigt bedöms inga ytterligare antikvariska åtgärder krävas.

Lagstiftning

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens (MB) generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

KML syftar till att skydda och vårda kulturmiljöer. Ansvaret för kulturmiljön delas av alla. Såväl enskilda som myndigheter ska visa hänsyn och aktsamhet mot kulturmiljön (KML kap 1).

Inom begreppet miljö i MB ryms även kulturmiljö. MB's hänsynsregler ställer krav på att undvika skador på områden och miljöer som innehåller kulturvärden (MB kap 1). Även övriga kulturhistoriska lämningar omfattas av det generella skydd för kulturmiljön som ges i MB. MB ger också möjlighet att ställa krav på att en verksamhetsutövare ska utföra kompensationsåtgärder för eventuell skada som uppstår (MB kap 2). En arkeologisk undersökning enligt KML är inte att betrakta som en kompensationsåtgärd i lagens mening.

Källor

Litteratur

Toreld, Andreas	2019	<i>Vik 1:105 och Vik 1:99 i Tanums socken och kommun, Västra Götalands län. Arkeologisk utredning: Stenbrott och torkram för bräntorv från historisk tid. Kulturlandskapet rapporter 2019:2</i>
-----------------	------	---

Digitala källor

Kulturmiljöregistret, KMR	2022	Fornsök, https://app.raa.se/open/fornsok/
---------------------------	------	--

Bilagor

1. Schakt

2. Lämningar

Bilaga 1 - Schakt

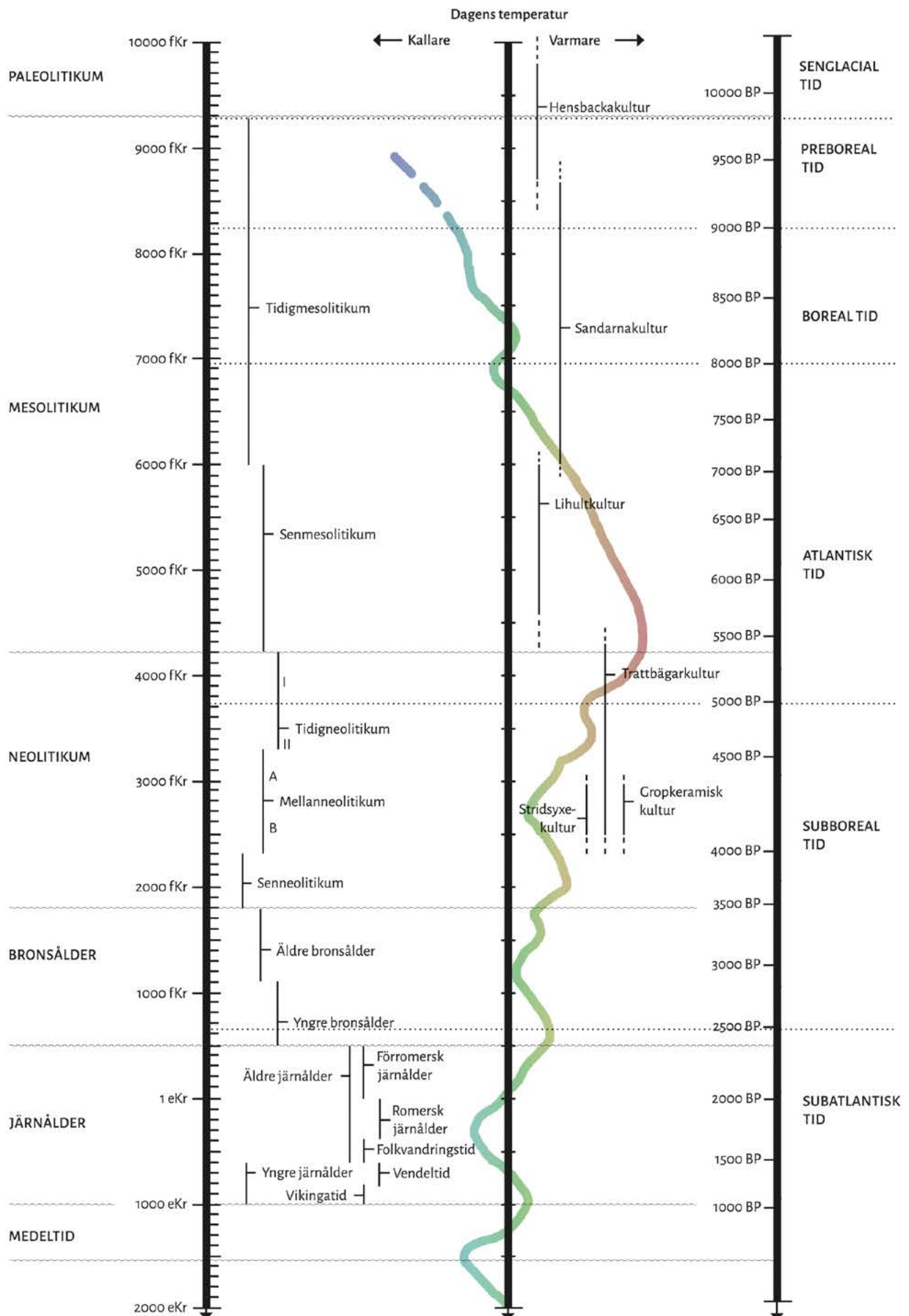
Bilaga 1. Schakt

Schakt nr	Längd (m)	Bredd (m)	Minsta dj (m)	Största dj (m)	Markslag	Lagerbeskrivning	Fynd	Kommentar
1	3,5	1,2	0,5	0,5	Skog	0-0,4m gråbrun lerig silt, därunder ljusgrå siltig lera.	-	-
2	3,5	1,5	0,4	0,4	Skog	0-0,3m lerig silt, därunder ljusgrå lera.	-	-
3	3,5	2,2	0,6	0,6	Åker	0-0,55m brun matjord, därunder snäckskalstrand.	Ja	1 övrigt slagen flinta i botten av matjordslagret. Mycket recent material i matjorden. Troligen påförda massor.
4	3,5	2,5	0,6	0,6	Åker	0-0,5 brun matjord, därunder snäckskalssand.	-	Recent material i matjorden, troligen påförda massor.
5	3,5	2,5	0,6	0,75	Åker	0-0,6 brun matjord, därunder ljusbrun fin sand.	Ja	Östra del djupare matjord. 2 övrigt slagna flintor i matjorden.
6	3,5	2,5	0,4	0,4	Åker	0-0,4 brun matjord, därunder ljusbrun sand.	Ja	1 flintsvslag i matjorden. Grusigare matjord mot botten.
7	3,5	2,5	0,45	0,45	Åker	0-0,4 brun matjord, därunder snäckskalssand och ett mindre parti finsand i östra delen.	Ja	Tas upp som en förlängning av schakt 6. Välbevarade snäckor, ostronskal, pelikanfotsnäcka och islandsnäcka. 1 flintavslag i sandlagret.
8	3,5	2,5	0,85	0,85	Åker	0-0,8 brun matjord, därunder ljusbrun grov sand, östra delen snäckskalssand.	Ja	1 flintspån och 3 avslag. Recent material i matjorden. Tydlig övergång mellan brun sand och grå snäckskalssand.

Bilaga 2 - Lämningar

Bilaga 2. Lämningar

Lämning nr	Typ	Beskrivning	Antikvarisk bedömning
L1967:3274	Hällristning	Hällristning, 1,03x0,31 m (NNÖ-SSV), bestående av 6 skålgropar, 3-7 cm diam och 0,3-1,2 cm dj. De ligger mellan två stenblock med 1,60 m mellanrum. Belägen på svagt Ö-sluttande, grovkornig, ljus granithäll.	Fornlämning
L2022:1722	Ristning, medeltid/historisk tid	Sentida ristning, 0,7 x 0,5 m (N-S), bestående av årtal och bokstäver. Inskriften lyder: "18P6" (tolkas som året 1896) och därunder "CAMC" understruket med linje. Siffror och bokstäver är ca 0,15 m höga och ristade med metallverktyg. Belägen centralt på stor östsluttande granithäll i skogsmark.	Övrig kulturhistorisk lämning
L2022:1723	Ristning, medeltid/historisk tid	Sentida ristning, 0,2 x 0,1 m (N-S), bestående av året 1906. Siffrorna är ca 0,1 m höga och djupt ristade med metallverktyg. Belägen vid foten av östsluttande granithäll, strax väster om infartsväg.	Övrig kulturhistorisk lämning

Sammanställd av: Swedberg & Östlund. Källor: Andersson & Ragnesten (red) 2005, Nielsen 1993, Svedhage 1996, Welinder, Pedersen, Widgren (red) 1998 samt OxCal

**Vik 1:99 och Vik 1:128, Tanums socken och kommun,
Västra Götalands län
Kompletterande arkeologisk utredning vid hällristningar
och stenåldersboplatser**

Under mars 2022 genomförde Kulturlandskapet en kompletterande arkeologisk utredning nordöst om Kämpersvik. Utredningen resulterade i en positionsjustering av hällristning L1967:3274 samt att två sentida ristningar, L2022:1722 och L2022:1723, registrerades i kulturmiljöregistret. Boplatsen L1967:3677 söder om utredningsområdet bedömdes inte ha någon utbredning inom utredningsområdet.

www.kulturland.se